

HVILKET EU ER DET EØS KNYTTER OSS TIL?

Av Dag Seierstad

06. februar 2012

Gjennom EØS er Norge knytta til EU på fire håndfaste måter:

1. Norge binder seg til hele EUs lovverk for det indre markedet: regelverket for den frie bevegelsen av varer, tjenester, kapital og arbeidskraft, den frie etableringsretten og konkurranselovgivningen.
2. Norge binder seg til all framtidig lovgivning som EU kommer til å vedta for det samme indre markedet – uansett hva det kan være.
3. Norge har bundet seg til å sette til side alle norske lover, forskrifter og administrative beslutninger som er i strid med EU-traktatens grunnleggende prinsipper eller med en EU-lov for det indre markedet – både de som gjelder i dag og alle som kommer til å bli vedtatt.
4. Norge har godtatt å bøye seg for de tolkningene av traktater og lover som EU-domstolen og EU-kommisjonen har foretatt – og alle deres framtidige tolkninger av traktater og lover.

(For en utdyping, se min artikkel "EU og Norge i et globalt perspektiv" i "Rettferd og politikk", Emilia forlag 2009 eller Vett 3-2002: "EUs rolle i den konsernstyrte globaliseringen")

Dette betyr at det ikke går an å vurdere EØS-avtalen uten å legge en vurdering av EU til grunn. Det må være en vurdering av EU både som økonomisk og politisk system. Og det må være en vurdering av hva som endrer EU: hvilke drivkrefter er i sving og hvilke er av størst betydning for utviklingen av EU. For det som endrer EU, endrer EØS.

A. Gjennom EØS har vi bundet oss til et markedsliberalt system med store samfunnsmessige konsekvenser.

Det er en markedsliberalisme som

- fremmer privatisering
- øker de sosiale forskjellene
- utvikler nye former for fattigdom
- kan slå ut i rasisme og høyreekstremisme
- som er en grunnleggende del av en EU-traktat som bare kan endres hvis alle medlemsregjeringene er enig om det.

B. Det store EU-markedet betyr sentralisering av næringsliv og mer makt til store konsern.

Vi knytter oss til et EU

- der store konsern driver en lobbyvirksomhet som systematisk er bygd inn som del av EU-systemet
- der EU-domstolen har en politisk makt langt utover den domstoler har i vanlige stater, og der domstolen ser det som sin oppgave å utvikle EU i markedsliberal retning
- som er alt annet enn en nøytral arena i den politiske kampen
- som fører en mislykt klimapolitikk
- som fører en miljøpolitikk som ikke er gode svar på miljøutfordringene.

C. Vi knytter oss til et EU som er i ei stadig dypere krise

- der byrdene legges på dem som tåler dem minst
- der valutaunionen øker ulikhetene mellom statene og hindrer viktige kriseløsninger
- der demokratiske ordninger må vike for markedskreftenes diktater
- som utvikler seg fra økonomisk krise til politisk krise.

D. Vi knytter oss til et EU som er på vei mot en europeisk statsdannelse

- både gjennom systematiske traktatendringer mot en ”stadig tettere union”
- og for å mestre styringsproblemene i en valutaunion som øker forskjellene mellom statene.

E. Vi knytter oss til et EU som ikke er noe globalt solidaritetsprosjekt

- men som er problemet og ikke løsningen i mange internasjonale konflikter
- som har brodd både utad og innad
- og som er hovedmotstander for fattige land i WTO, IMF, Verdensbanken og i mange andre internasjonale sammenhenger.

Det som følger i dette kapitlet, gir korte illustrasjoner på punktene ovafor.

A. Gjennom EØS binder Norge seg til et markedsliberalt system med store samfunnsmessige konsekvenser**EUs markedsliberalisme fremmer privatisering**

Det er ingen ting ved EUs regelverk som direkte påbyr at offentlig virksomhet skal privatiseres. Men friest mulig konkurranse på åpne markeder er et så grunnleggende EU-prinsipp at det i praksis fremmer privatisering.

Fra tidlig på 1980-tallet har EU satsa på å slippe løs konkurranse på stadig flere markeder. Den dramatiske endringen kom da EU vedtok opplegget for ”det indre markedet” i 1985. Dette liberaliseringsprosjektet på bortimot 300 lovendringer tok vekk det meste av den nasjonale styringa over nærings- og arbeidslivet i Vest-Europa og ble i det vesentlige gjennomført i løpet av 6-7 år.

Fra 1992 gjorde Maastricht-traktaten det fristende for mange regjeringer å selge unna offentlige eierandeler for å greie krava i forbindelse med den planlagte valutaunionen, f.eks. at ingen stat måtte ha et underskudd på statsbudsjettet på mer enn 3 prosent av BNP – eller ei statsgjeld på mer enn 60 prosent av BNP.

Privatisering og markedsøkonomi spenner ikke bare over stadig større deler av verden geografisk sett – men trenger også inn på stadig flere livsområder. Sjøl klassiske statlige kjerneoppgaver som drift av fengsler og militære oppgaver blir overtatt av private selskap. Offentlig radio og fjernsyn konkurranseutsettes og privatiseres.

Det som en gang kunne oppfattes som ”fri natur”, er ikke verna mot privatisering. Det gjelder noe så grunnleggende som gener og arvemateriale – og dermed egenskapene til dyr og planter.

Kapitalistisk organisert vareproduksjon stanger mot grenser der den store profitten blir stadig mer uviss. Utviklingen av helt nye typer produkter krever stadig større investeringer, og inntjeningen ligger stadig lenger inn i framtida. En så langsiktig næringsutvikling krever en tålmodig kapital som det blir stadig mindre av på dagens aksjemarkeder. De preges av hesblesende pengeflytting over til aksjer som på kort sikt gir størst løfter om avkastning.

På ett felt fins det likevel markeder med garantert avsetning. Det er de formene for tjenesteyting der det offentlige har tatt ansvaret for å dekke nødvendige samfunnsbehov: Omsorg, utdanning, grunnleggende infrastruktur. Her er det trygg inntjening for privat kapital hvis tjenestene kan konkurransenutsettes.

EUs markedsliberalisme svekker standarder i arbeidslivet

Privatisering betyr flere utrygge jobber, større lønnsforskjeller og fare for at fagbevegelsen splittes og svekkes. Pensjons-, sjukelønns- og ferieordninger svekkes i mange tilfelle. Det er konklusjonene i en serie undersøkelser om hvordan privatisering påvirker arbeidslivet i Vest-Europa. (www.pique.at)

I de fleste land har jobbtrykgheten vært vesentlig større i offentlig sektor enn i privat sektor. Mange steder har dette da også vært et viktig politisk motiv for dem som drev fram privatiseringene. En annen drivkraft for privatisering har vært ønsket om å skjære ned på de samlede lønnskostnadene ved å skille ut deler av virksomheten og ved å kutte tallet på ansatte.

I nye, konkurrerende selskaper ligger lønningene i mange land klart lavere enn i de gamle selskapene. De nye selskapene har nettopp som strategi å vinne markedsandeler ved å satse på billigere og uorganisert arbeidskraft. (Klaus Busch m.fl.: "Europa in sozialer Schieflage", Hamburg 2011)

EUs markedsliberalisme øker sosiale forskjeller

I de fleste europeiske land avtok de sosiale forskjellene til inn på 1980-tallet. Etter at EU fra 1985 slapp konkurransen løs på det indre markedet, begynte de sosiale forskjellene å øke. ("Growing Unequal? Income Distribution and Poverty in OECD Countries", OECD mai 2011)

Men er det liberaliseringen som har økt de sosiale forskjellene?

Det har et stort anlagt forskningssamarbeid forsøkt å finne ut av. Et tjuetall rapporter går gjennom erfaringene fra seks enkelte land og fire bransjer. (Rapportene fins på nettstedet www.pique.at.) EU-kommisjonen har delfinansiert forskningsprosjektet som starta i 2006 og ble avslutta i 2009.

I de fleste bransjene fører liberaliseringen til at lønningene går ned blant dem som har dårligst lønn fra før. Virkningene er størst i de sektorene der konkurransen er skarp og der lønnskostnadene veier tungt.

Konklusjonen på det store forskningssamarbeidet ser slik ut: "Liberalisering og privatisering har så langt fremma en konkurransemodell som i stor grad er basert på reduserte lønnskostnader og ikke på kvalitetsforbedring og innovasjon. Så lenge liberalisering assosieres med forverring av arbeidsforhold vil den fortsette å mangle støtte og legitimitet blant store deler av de ansatte som berøres."

EUs markedsliberalisme utvikler nye former for fattigdom

Ett av EUs grunnproblem er at den stadig mer prinsippfaste markedsliberalismen produserer sosiale påkjenninger som overbelaster velferdspolitikken i alle medlemsland. ("Working poor in Europe", Eurofound 2010)

EAPN, (European anti-poverty network), paraplyorganisasjonen for dem som arbeider med fattigdomsspørsmål i Europa, fastslår at EU driver fram "en særlig modell for konkurransevne som på mange måter øker fattigdommen og gjør livet hardere for de fattige".

En fellesuttalelse i mars 2006 fra tre viktige deler av det organiserte Europa, fra Euro-LO, fra Social Platform som er en paraplyorganisasjon for organisasjoner innen sosialsektoren fra hele Europa og fra EEB, som er en tilsvarende paraplyorganisasjon for europeiske miljøorganisasjoner er enda krassere:

"EUs medlemsland prøver i alt for mange tilfeller å underby hverandre med lavest mulig lønn, de mest fleksible arbeidsforhold, de svakeste arbeiderrettighetene, den laveste sosiale beskyttelsen og den laveste profittbeskatningen." ("Move up a gear for sustainable development", 6.3.06)

Gang på gang har EU-kommisjonen de siste 20 åra fått EUs regjeringssjefer og finansministre til å vedta

- at de laveste lønningene må bli lavere og inntektsforskjellene må øke
- at arbeidsløshetsstrygden må bli lavere og utbetalingstida kortere
- at velferdsordningene ikke må være så gode at de holder folk vekk fra arbeidslivet
- at arbeidsgiverne må få større handlefrihet ved ansettelser og oppsigelser
- og at de sentrale tariffavtalene må få mindre betydning.

Dette var riktignok ingen politikk som var enkel å selge. Det ærligste hjertesukket kom fra Luxemburgs statsminister, Claude Juncker, da han sa at "vi vet alle hva vi må gjøre, men vi vet bare ikke hvordan vi skal gjenvelges dersom vi gjør det".

Utfordringen for europeisk politikk er derfor formidabel: De regjeringene som vil gjøre noe med drivkreftene bak sosial ulikhet i Europa, må dempe konkurransen på det indre markedet. Her i Norge må vi gjøre noe med EØS.

EUs markedsliberalisme kan slå ut i rasisme og høyreekstremisme

I mange europeiske land har høyrepopulistiske og høyre-ekstremistiske partier fått økende tilslutning fra 1980-tallet av. Et forskningsprosjekt finansiert av EU-kommisjonen og regjeringene i Østerrike og Sveits har forsøkt å finne ut om det er noen sammenheng mellom de kraftige omstillingene i arbeidslivet og utviklingen av det europeiske ekstrem-høyre. ("Socio-Economic Change, Individual Reactions and the Appeal of the Extreme Right", SIREN, 2002-2004)

SIREN-forskerne fant at misnøyen i arbeidslivet har økt betydelig i løpet av et par tiår. Det provoserer at årsakene til misnøyen, arbeidsløsheten, den sosiale utryggheten og den økende ulikheten, ikke bekjempes mer aktivt fra politisk hold. Mange opplever det slik at "arbeidernes verden var forsvunnet fra den politiske scenen og fra media". Skuffelsen er særlig stor i forhold til de sosialdemokratiske partiene – men også til fagbevegelsen.

Mange ser seg som ofre for en utvikling de ikke mestrer. De opplever samfunnet som urettferdig og er overbevist om at jobben de gjør, ikke blir verdsatt etter fortjeneste. De opplever seg sjøl som ikke dyktige nok eller sterke nok til å bedre situasjonen med egne krefter – og retter aggresjonen utad, ofte mot innvandrere. Dermed er veien til høyre-ekstremisme kort.

Aggresjonen rettes mot sosiale grupper som blir oppfatta som å leve på samfunnet uten å yte noe tilbake. Det viser seg for eksempel at det ofte trekkes et klart skille mellom innvandrere som jobber og de som ikke jobber. Men også dette skillet kan bli tvetydig:

Hvis innvandrerne ikke jobber, anklages de for å være en byrde for samfunnet. Hvis de kommer i jobb, anklages de for å ta jobbene fra andre. Men da er det karakteristisk at aggresjonen i hovedsak rettes mot billigarbeidende innvandrere og ikke mot de arbeidsgiverne som ansetter innvandrere til lav lønn.

EUs markedsliberalisme er fastlagt i en EU-traktat som bare kan endres hvis alle medlemsregjeringene er enige om det.

Liberaliseringskrava til EU har ryggdekning i de grunnleggende markedsfrihetene i EU-traktaten. Den traktaten kan bare endres hvis alle medlemsland, for tida 27, er enige om det. Det er dette som gjør EU-liberaliseringen så særegen. Det ligger innbygd i EU-logikken at verken regjeringer eller velgere skal kunne ombestemme seg - ut fra de erfaringene en gjør med så utstrakt liberalisering.

Men lar EU seg avliberalisere?

Å avliberalisere det indre markedet er ikke gjort i en håndvending. Enkeltdirektiv kan nok endres - forsiktig – med kvalifisert flertall i Rådet og simpelt flertall i Parlamentet. Men hvis endringen er kraftigere – og særlig hvis den inngår som del av et større prosjekt for å avliberalisere EU – vil noen (et konsern, en bransjeorganisasjon, en regjering) reise sak for EU-domstolen med påstand om at endringen er i strid med de grunnleggende markedsfrihetene i EU-traktaten. Sjansen er overveldende for at domstolen vil gi dem medhold. Den har til nå oppfatta det som sin traktatbestemte plikt å sørge for at EU utvikler seg mot stadig mer vedvarende liberalisering.

Uansett: Enhver tydelig avliberalisering forutsetter at EU-traktaten endres. Da må samtlige EU-regjeringer være enige om det.

B. Norge knyttes til et EU-marked som gir makt til store konsern

EU-kommisjonen hadde ingen illusjoner om de regionale virkningene da den satte i gang prosjektet ”det indre markedet”. Lord Cockfield, visepresident for Kommisjonen (1985-88) med ansvar for utviklingen av det indre markedet, sa det slik i februar 1988: ” Fullføringen av det indre marked kan gjøre visse regioner mindre attraktive enn andre. Ressurser – hva enten de er menneskelige, materielle eller finansielle – kan komme til å flytte til områder der de økonomiske fordelene er størst. Ut fra rent økonomiske betraktninger burde de det.”

Den regionale utviklingen har vært studert fra mange hold og på mange måter. Et sentralt spørsmål har vært den ”regionale konvergens”: nærmer regionene seg hverandre økonomisk? De fleste studiene konkluderer med at det – med ett unntak – har skjedd en

utjevning av produksjon og levekår mellom land. Spania og Portugal har nærmet seg gjennomsnittsnivåene i Vest-Europa (EU 15), og Irland hører til i den øvre halvdel i vest. Hellas har derimot blitt hengende etter. (Tiiu Paas/Friso Schlitte: "Regional Income Inequality and Convergence Processes in the EU-25", 2006, Rodriguez-Pose/Fratesi: "Unbalanced development strategies and the lack of regional convergence in the EU", 2002)

I Vest-Europa er det nettopp disse fire landene, pluss Italia, som står overfor de største kriseproblemene. Det er derfor for tidlig å si om denne utjevningen mellom land er historisk robust.

Men samtidig som landene har nærmet seg hverandre, har det vært en motsatt tendens innen land. De regionale forskjellene innen hvert land har gjennomgående økt.

Norge knyttes til et EU der store konsern driver en lobbyvirksomhet som er del av EU-systemet

Europas storkonsern har skapt et lobby-miljø i Brussel som gjør det vanskelig å se hvor EU-systemet slutter og hvor konsernlobbyen begynner. Eksemplene er mange. En god oversikt fins på nettstedet til Corporate Europe Observatory, www.corporateeurope.org.

Konsernlobbyen har hatt stor betydning fordi EU-kommisjonen alltid har vært underbemanna i forhold til de oppgavene den har gått løs på. Den har derfor vært avhengig av å kunne trekke på arbeidskraft og ekspertise både fra nasjonale embetsverk, fra næringslivet og fra organisasjoner når lover og vedtak skulle forberedes. Dette skjøt ekstra fart etter at det indre markedet ble satt på beddingen i 1985. På tre år økte tallet på rådgivingsorgan for Kommisjonen fra 700 til over 1300.

Det indre markedet: Det var storkonsern som Philips som i stor detalj i 1985 la fram opplegget for den altomfattende markedsliberaliseringen av det som fikk navnet "det indre markedet". Det er Europas største konsern som i praksis har utforma det regelverket som sørger for at konkurransen dem i mellom kan foregå mest mulig uhindra av nasjonale og lokale markedsinngrep. Ferdig formulerte forslag til lovtekster og forskrifter strømmer fortsatt inn i både store og små saker nettopp fra de storkonsern som det indre markedet skal være boltreplass for.

Lisboa-strategien: Den mektige lobbyorganisasjonen ERT (The European Roundtable of Industrialists) var for ti år sia aktivt med på å legge premisene for Lisboa-strategien. Den har vært like aktiv i forbindelse med videreføringen av dette opplegget gjennom programmet "Europe 2020". Det understrekes av dokumentet "Visions for a competitive Europe 2025" som ERT la fram i 2010.

Patent på liv: Da EU-parlamentet i mars 1995 vedtok å avvise et forslag til direktiv om "patent på liv", utløste det - den til da - største lobbykampanjen i EUs historie.

Konsern som Smithkline Beecham, Novartis, Unilever og Monsanto hadde gjennom SAGB (Senior Advisory Group on Biotechnology) vært med på å skrive store deler av den opprinnelige direktivteksten, og satte inn enorme ressurser for å forsikre media og politikere om at liberale regler for "patent på liv" måtte til hvis en ville redde liv, fjerne sult og skape jobber.

Det avgjørende grepet ble tatt av rådgivningsfirmaet Adamson Associates som la opp til at pasientorganisasjoner skulle fronte kampanjen. Da EU-parlamentet skulle stemme over

direktivet i juli 1997 lød slagordet “Ingen patenter, ingen helbredelse” fra rullestolbrukere fra pasientorganisasjoner i flere EU-land utafor parlamentsbygningen i Strasbourg.

REACH: Fra 2003 gikk alt som fins av kjemikonsern i Europa – og USA – sammen om en årelang kampanje for å svekke det lovverket (REACH) som skulle gi bedre oversikt over hvilke kjemiske forbindelser industrien slipper løs på oss, hvilke som er mest bekymringsfulle for helse vår og for miljøet i Europa – og hvordan en kan få vekk de kjemikaliene som er mest problematiske.

Kjemilobbyen klarte tidlig å dreie debatten vekk fra helse og miljø og over på kostnadene for produsenter og brukere av kjemiske produkter.

Det tyske industriforbundet BDI fikk i desember 2002 fram en rapport som konkluderte med at 2.350.000 jobber ville forsvinne bare i Tyskland. Den franske kjemi-industrien la fram tilsvarende tall.

I september 2003 fastslo de tre mektige regjeringssjefene Blair, Chirac og Schröder - i et åpent brev til EU-kommisjonens president Romano Prodi - at REACH var en trussel mot konkurranse-evnen til den europeiske kjemi-industrien.

Det intense presset fra førte til at EU-kommisjonen i oktober 2003 la fram et nytt forslag til REACH-forordning, et forslag som var svekka på vesentlige punkter.

Og slik skulle det fortsette. Ved hver korsvei svekka EU-kommisjonen forslaget til REACH-forordning – på mange punkter til det uigjenkjennelige i forhold til det som ble skissert i hvitboka fra 2001. Det var en svært amputert kjemilovgivning som i 2005 til slutt ble vedtatt.

F-gasser: I løpet av 2005 organiserte kjemikonsern som DuPont og Honeywell en lobbykampanje for å hindre strengere regler mot bruk av fluorerte gasser, såkalte F-gasser. Dette er særlig sterke klimagasser som i tillegg har lang levetid i atmosfæren, og som det derfor er viktig å erstatte med mer miljøvennlige alternativ.

Kjemikonserna fikk fram noe så miljøvennlig som EPEE (European Partnership for Energy and Environment) som ledd i kampanjen. Interne EPEE-dokumenter viser i detalj hvordan PR-firmaet Hill & Knowlton la opp denne lobbystrategien.

Genmodifisert mat: I de fleste europeiske land er forbrukerne skeptiske til genmodifisert mat. De ville vært ekstra skeptiske hvis de hadde visst hvordan EU-tilsynet for matvaresikkerhet, EFSA (The European Food Safety Authority), står på pinne for Monsanto, Syngento og andre store gmo-konsern.

EFSA har oppnevnt åtte vitenskapelige paneler, ett av dem for å vurdere alle søknader om å godkjenne nye genmodifiserte planter og matvarer. Mange av forskerne som er oppnevnt til det panelet, er knytta til gmo-konsern enten som konsulenter eller gjennom forskningssamarbeid. Slik var det da miljøorganisasjonen Friends of the Earth kartla forskerne i panelet i 2005, og slik er det fortsatt.

En av “dekkorganisasjonene” for gmo-bransjen har det lange, men presise navnet The International Service for the Acquisition of Agribiotech Applications. (ISAAA). På ei lang, lang liste over finansielle bidragsytere finner en storkonsern som Bayer, Cargill, DuPont, Hitachi, Monsanto, Nestlé, Novartis, Rockefeller og Syngenta.

Professor Terje Traavik ved Universitetet i Tromsø har påpekt at det brukes flere hundre ganger så mye penger på å utvikle nye genprodukter som på å undersøke virkningene av disse produktene på helse og miljø.

Krisekontroll: EU har – som Norge – hatt sitt finanskriseutvalg. Men der utvalget i Norge var allsidig sammensatt, var EUs utvalg ensidig og snevert. Med ett unntak – kanskje - har alle medlemmene i EUs finanskriseutvalg vært forkjempere for en avregulert finanssektor og har stått for akkurat den knallharde nyliberalismen som førte fram til finanskrisa.

Halve finanskriseutvalget til EU kom fra Lehman Brothers, Goldman Sachs, Citigroup og BNP Paribas. Alle fire er blant de finanskonsern som hver på sin måte bidro til å kaste verden inn den største finanskrisa på over 70 år. Sammensetningen av dette utvalget er verken overraskende eller tilfeldig. Koblingen mellom EU-kommisjonen og finansverdenen er nettopp så tett.

Investeringsbanken Goldman Sachs har tjent enormt på den finanskrisa som har ramma resten av verden, har skjøvet millioner av mennesker ut i sult ved matvarespekulasjon, har bidratt til at krisa i Hellas ble ekstra kraftig og til at redningstiltaka kom alt for seint.

Til tross for alt dette, har bankens folk blitt oppnevnt til å være med i ekspertgruppene til EU-kommisjonen om finansregulering de siste åra. Banken var representert da EU-kommisjonen skulle utvikle sin strategi om finansielle tjenester i 2004, da regulering av hedge-fond skulle vurderes i 2008 og da politikken overfor derivat-markedet skulle utformes i 2009. Da EU-kommisjonen satte ned en ”høynivågruppe” på sju medlemmer for å få råd om tiltak mot finanskrisa, var en rådgiver for Goldman Sachs én av de sju.

”Personovergangene” mellom EU-kommisjonen og finanslivet går begge veier. Tre ledende medlemmer av EU-kommisjonen har f.eks. gått over i toppstillinger hos Goldman Sachs. Peter Sutherland, Karel van Miert og Mario Monti har alle tre har vært aktive pådrivere for økt konkurranse og avregulering på EUs indre marked. (”The People versus Goldman Sachs”, corporateeurope.org, ”Sold Out – How Wall Street Betrayed America”, wallstreetwatch.org)

Patent på programvare: I juni 2005 ble Kommisjonen advart om at en tilsynelatende allmenn kampanje C4C (Campaign for Creativity) i regi av et PR-firma hadde som mål å påvirke medlemmer av EU-parlamentet i spørsmålet om patenter på programvare. C4C framstilte seg som talerør for kunstnere, musikere, designere, ingeniører og programutviklere, men var i realiteten en påvirkningskampanje på vegne av konsern som Microsoft og SAP.

Makt og medisiner: Store farmasikonsern som Johnson & Johnson, Pfizer, GlaxoSmithKline, Sanofi-Aventis, Novartis og AstraZeeca kontrollerer all forskning og produktutvikling. Disse ”sju store” hadde i 2009 en samlet omsetning på 316 milliarder dollar og en netto fortjeneste på 58 milliarder dollar. Til sammenlikning: Det norske brutto nasjonalproduktet var det samme året 381 milliarder dollar.

EU har delegert mye av helsepolitikken til helsebyrået sitt i London, European Medicines Agency (EMA). I det sentrale styret er det to som representerer store europeiske pasientorganisasjoner, European Patients Forum (EPF) og the European Federation of Neurological Associations (EFNA). EFNA fikk i 2008 tilskudd fra farmasikonsern som dekket 91 prosent av budsjettet. EPF får også store bidrag fra farmasibransjen.

Pasientforum?: I juli 2005 avslørte HAI Europe (Health Action International) at organisasjonen European Patient’s Forum hadde privilegert adgang til Kommisjonen som en pasientorganisasjon til tross for at den i all hemmelighet var nært knytta til den farmasøytiske industrien.

Vannlobbyen: Suez, Vivendi (nå Viola) og RWE er tre konsern som til sammen står for 80 prosent av all privat vannforsyning på kloden vår. I mai 2002 ba EU-kommisjonen disse selskapene om å redegjøre for ”mengden av reguleringstiltak som hindrer markedsadgang” rundt om i verden.

Globalmakt: EU står i mange sammenhenger som overmektig motstander for fattige land rundt om i verden. Det skyldes at europeiske storkonsern stadig får legge premissene for hva EU skal stå for i WTO, Verdensbanken, FAO og på internasjonale miljøkonferanser. Det skyldes ikke at nasjonalstatene er blitt hjelpeløse offer for globalisering – men at EU inviterer de tunge næringsinteressene inn i førersetet når politikken skal utformes.

Norge knyttes til et EU der EU-domstolen har makt til å utvikle EU i markedsliberal retning

EF-domstolen (det var det den het helt fram til Lisboa-traktaten trådte i kraft i 2011) fastslo i 1964 at medlemsstatene ved å melde seg inn i EU har akseptert ”en permanent begrensning i sine suverene rettigheter”. (Saken Costa v ENEL, 6/64)

Da Roma-traktaten ble inngått i 1957, vågde ikke regjeringssjefene å traktatfeste at enhver EU-lov skyver til side alle nasjonale lover som den er i strid med. Det var EF-domstolen som fastslo at slik måtte det være for at EU-traktatens mål om ”en stadig tettere union” skulle kunne virkeliggjøres.

Fire dommer fra EF-domstolen forrykker hver på sin måte maktforhold mellom fagbevegelse og arbeidsgivere i en situasjon der fagbevegelsen er på defensiven i de fleste land i Europa.

De fire dommene endrer hele debatten om grensekryssende tjenester. De begrenser konfliktretten (Viking Line og Laval), muligheten for å stille krav om tarifflønn ved offentlige oppdrag (Rüffert) og retten til å likebehandle utenlandske og innenlandske selskap hvis de utenlandske tar på seg oppdrag innenlands (Luxemburg).

Det betyr blant annet at dommene snur opp-ned på utstasjoneringsdirektivet, det EU-direktivet som er viktigst i forbindelse med grensekryssende oppdrag. Direktivet ble vedtatt etter harde dragkamper i 1996 og ga ethvert medlemsland adgang til å vedta regler som kunne sikre at arbeidere som er utstasjonert fra en arbeidsgiver i et annet EU-land, kunne få lønns- og arbeidsvilkår som svarer til standardene i det landet der de er utstasjonert.

EF-domstolen har med dommene sine bestemt at direktivet ikke bare legger et gulv for hva arbeidsgivere kan tilby av lønns og arbeidsvilkår for sine utstasjonerte arbeidstakere. Den fastslår at direktivet også legger et tak for hva en stat kan kreve at utenlandske arbeidsgivere skal tilby av lønn og arbeidsvilkår. Slik EF-domstolen tolker utstasjoneringsdirektivet, er dette taket så lavt at i land som Tyskland (og Norge) kan det ende som påbud om lønnsdumping.

Denne tolkningen av utstasjoneringsdirektivet er i strid med det som var intensjonen til lovgiverne i Ministerrådet og EU-parlamentet da direktivet ble vedtatt i 1996 – og med hvordan direktivet er oppfatta helt fram til desember 2007.

Rüffert-dommen er i tillegg i direkte motstrid til ILO-konvensjon 94 som sier at det ved offentlige byggeoppdrag kan kreves lønns- og arbeidsvilkår som er i samsvar med gjeldende tariffavtale på det stedet der arbeidet foregår.

EF-domstolen har dermed etablert en rettstilstand som gir ethvert selskap som jobber på tvers av nasjonale grenser, anledning til å underby de lønns- og arbeidsvilkår som fagbevegelsen gjennom faglig og politisk kamp i 3-4 generasjoner har fått etablert for innenlandske selskap.

Det fins ingen politiske vedtak i EUs besluttede organ som sier at EU har rett til å blande seg inn i nasjonal streikerett og annen arbeidsrett. Det fins heller ingen ting i EU-traktaten som fastslår noe slikt. Tvert imot sies det uttrykkelig i EU-traktaten: Kompetansen til EUs lovgivende organ "gjelder ikke for lønsspørsmål, retten til å organisere seg, streikeretten eller retten til lockout." (Art. 137.5)

Det tar EU-domstolen stadig mindre hensyn til.

Norge knyttes til et EU som ikke er en nøytral arena i den politiske kampen

EU er på ingen måte en nøytral arena for basketaket mellom samfunnskraftene på et "halv-europeisk" nivå. EU har f.eks. traktatfesta at generasjoners politiske og faglige kamp for å kunne gripe inn mot markedsløsningene på lokalt og nasjonalt nivå, er slutt og forbudt. Regulering av markeder skal bare skje på EU-nivå.

Slik har EU systematisk gitt kapitalsida stadig flere fordeler – og like systematisk tvunget den politiske og faglige arbeiderbevegelsen på defensiven.

De "tunge" delene av næringslivet, de store konsern og de vekstkraftige næringene, har EU på sin side som overnasjonalt organ i alt som skal sikre det indre markedet med den frie konkurransen om kapital, naturressurser og arbeidskraft. Veien fram til et slikt marked sikres gjennom at flertall kan binde mindretall i Ministerrådet.

Veien vekk fra et slikt "grenseløst" frikonkurranse-marked er derimot blokkert - for da trengs det enstemmighet i det samme Ministerrådet. Da er EU i prinsippet "mellomstatlig": hver regjering kan suverent hindre endring av EU. I praksis - for de nasjoner og samfunnsgrupper som vil vekk fra det indre markedet - er EU mer "overnasjonal" enn noen gang.

Denne utformingen av EU med grunnleggende høyrevri bygd inn i lovverk, institusjoner og arbeidsmåter er som skapt for den type internasjonalisering som EU er bygd opp for å gjennomføre.

Til utviklingen innen EF og prosjekt 1992 - det indre markedet - har Euro-LO stått med lua i handa. Krava har vært greie nok: overnasjonale tariffavtaler, konsernfaglig samarbeid, medbestemmelse i de nye EU-selskapene, EU-regler om arbeidsmiljø, arbeidsvilkår og medbestemmelse.

Men ingen makt er mobilisert for å fremme krava med nødvendig tyngde. Ingen alleuropeisk streik - verken på konsern- eller bransjenivå - er satt inn for å tvinge opplagte faglige krav inn i EF-systemet.

Norge knyttes til et EU som fører en mislykket klimapolitikk

Krisa har ført til at utslippene av klimagasser har gått ned i de fleste land i Europa. I EU var utslippene i 2010 14 prosent lavere enn i 1990. Det betyr at målet om 20 prosent kutt innen 2020 plutselig var godt innafør rekkevidde.

Det burde også vært mulig å gå inn for langt større klimakutt enn 20 prosent. Det forsøkte EU-kommisjonen å antyde, men den gang ei! Regjeringer og tunge næringsinteresser var langt mer opptatt av å få fart på fabrikkene og varetransporten igjen.

Foran så grunnleggende veivalg som dem klimautfordringene stiller oss overfor, har dagens næringsorganisasjoner kraftig slagside. De uttrykker naturlig nok bare interessene til det næringslivet vi har i dag, det næringslivet som har skapt klimatruslene.

Dagens bedrifter, bransjer og næringsorganisasjoner står i alt for stor grad for det næringslivet vi skal bort fra for å mestre klimautfordringene. Det er derfor de så sjelden trekker fram den store mengden av undersøkelser som viser at overgang til mindre klimatruende energikilder verken truer arbeidsplasser eller framtidig konkurranseevne. Snarere tvert imot.

EU har bygd opp et system med kvoter for klimautspill tildelt de enkelte medlemsland. Statene fordeler så kvotene på bedrifter og andre som slipper ut klimagasser.

Det grunnleggende problemet er at kvoteprisen gjennomgående har vært for lav til at kvotesystemet har fått noen betydning for klimautviklingen.

Da EU satte i gang kvotesystemet sitt i 2005, ble det fordelt så mange kvoter at kvoteprisen etter et par års tid nærmest falt til null. Mange hadde kvoter å selge, men få hadde bruk for å kjøpe. Dermed var det bortimot gratis å slippe ut klimagasser utover den tildelte kvoten, og hele kvotesystemet var verdiløst i kampen mot global oppvarming.

Fra 2008 har EU satt den samlede kvotemengden atskillig strammere, slik at kvotesystemet noen måneder fungerte etter hensikten. Så slo finanskrise til. Fra høsten 2008 greier mange bedrifter og energiselskap seg med lavere utslipp av klimagasser enn de har kvoter til. Kvoteprisen har derfor falt. Kvoteprisen har vært nede på 9 euro for et utslipp av ett tonn CO₂, en bagatell mot det som trengs for å monne klimapolitisk.

Norge knyttes til et EU som gir dårlige svar på EUs på miljøutfordringene

Miljøutfordringene i store deler av EU er større enn i noen annen del av verden, Kina unntatt. Folk bor tett, inntektene er høye, forbruket er tilsvarende stort, jord, vann og luft må ta i mot miljøbelastninger i store mengder og med stadig mer uoversiktlige konsekvenser. EU er derfor nødt til å ta miljøproblemene mer alvorlig enn andre deler av verden.

Samtidig har EU skapt ekstra store utfordringer for sin egen miljøpolitikk fordi konkurranse og markeder i så stor grad skal avgjøre hvordan samfunnsøkonomien skal utvikle seg. Markedsløsningene skal ikke bare bidra til størst mulig vekst, men også avgjøre hvor veksten skal finne sted og hva den skal bestå i. Erfaringene viser at mye av veksten kommer der hvor miljøkonsekvensene er vanskeligst å motvirke. Det er derfor den økonomiske utviklingen så entydig går på tvers av en bærekraftig utvikling. (EUs eget miljøagentur, European Environmental Agency (EEA), har fra 1999 dokumentert dette i årlige rapporter, fra 2004 kalt "EEA Signals")

Noe skyldes ideologi: Det er nyliberale prinsipper som ligger til grunn for EU-traktatene. Det setter stramme rammer for den politikken det er mulig å føre i EU. Vekst og velstand skal skapes gjennom stadig mer gjennomgripende konkurranse på alle typer markeder.

Men noe av tregheten skyldes også beslutningssystemet. Det er miljøsinkene som bestemmer farten. Ingen medlemsland kan stille strengere miljø- helse- eller sikkerhetskrav til de varene

som selges, enn de krav EU klarer å samle stort nok flertall for. Medlemsland med til sammen 90 stemmer i Rådet kan blokkere ethvert miljøframskritt selv om land med 231 stemmer går inn for strengere regler.

EU-systemet er i tillegg ekstremt åpent for innflytelse fra Europas storkonsern. Det er ofte vanskelig å se hvor EU-byråkratiet slutter og hvor lobbymakten begynner. Dette har hatt særlig store konsekvenser på miljø- og klimaområdet. (Se dokumentasjon på nettstedene www.corporateeurope.org, www.corporatewatch.org, www.foeeurope.org og www.political-cleanup.org.)

C. Norge knyttes til et EU som er i ei stadig djupere krise

Det er gått tre år sia finanskrisa slo inn i Europa. Langs nordkysten av Middelhavet er det sosiale og politiske kaoset verre enn noen gang. I land der arbeidsløsheten er størst, skal det kuttes mest – i offentlige budsjetter, i lønninger og i pensjoner.

Bare i Danmark, Luxemburg og Estland var underskuddet lavt nok til å holde seg under EUs grense på tre prosent for slike underskudd. Frankrike og Litauen hadde underskudd på 7 prosent av bruttonasjonalproduktet. I Polen, Slovakia og Latvia var underskuddet på 8 prosent, i Spania på over 9 prosent. Storbritannia, Portugal og Hellas hadde underskudd på 10 prosent og det irske endte på 31 prosent! For EU-statene i alt var underskuddet på 6,6 prosent.

I mange land har underskuddene økt i 2011, særlig der hvor innstramningstiltakene har ført til svak eller ingen økonomisk vekst.

Økonomer ser ut til å være enige om at det ikke fins noen eksempler på at land har klart å kvitte seg med stor statsgjeld uten å få i gang økonomisk vekst. Men Hellas, Irland og Portugal ble påtvunget enorme “hjelpepakker” i form av lån som økte statsgjelda og gjorde den enda verre å betjene fordi “finansmarkedene” ikke trodde hjelpepakkene ville hjelpe. Til gjengjeld ble regjeringene pålagt en innstrammingspolitikk som gjør det vanskeligst mulig å få i gang den veksten som trengs for å betale ned den gjelda som var blitt uoverstigelig stor.

Når alle EU-land strammer inn samtidig, skrumper alle markedene som skulle gi grunnlag for vekst, både de innenlandske markedene og eksportmarkedene i andre EU-land.

Det som er viktigst for å få ned løpende budsjettunderskudd og statsgjeld, er å få fart på den økonomiske veksten igjen. Det skal godt gjøres når all krisepolitikk i alle EU-land er å skvise både offentlig og privat kjøpekraft.

Det offentlige sparer for å få ned budsjettunderskudd og gjeld. Gjelda må ned for å få ned rentebelastningen og renta på nye lån. Folk flest har mindre penger å kjøpe for. Mange har mye mindre enn før fordi de har mista jobben eller fått lønna eller pensjonen satt ned. Andre holder igjen på pengebruken for sikkerhets skyld.

De som kunne ha investert i ny virksomhet, lar være. De stoler ikke på at villige og betalingsdyktige kunder vil strømme til når investeringen er gjort. Slikt blir det ikke mange nye jobber av. Banker våger ikke låne ut penger som de faktisk har – fordi de ikke vet om de kan regne med å få dem tilbake – med renter.

Norge knyttes til et EU som legger byrdene ved krisepolitikken på dem som tåler det minst

Forskningsinstituttet til Euro-LO, ETUI, har vurdert de fleste krisepakkene rundt om i Europa. Det felles problemet er at underskuddene på statsbudsjettene har sprengt alle tidligere rammer.. Det skyldes ikke minst at det fra høsten 2008 ble brukt enorme beløp for å holde liv i banker og andre finansinstitusjoner.

De fleste land i Europa skjærer da også ned på offentlige utgifter. Det skjer på fire måter, ved at det blir færre offentlig ansatte, ved at offentlig ansatte får lavere lønn enn før, ved at det offentlige tjenestetilbudet begrenses og ved at det kuttes i pensjoner og andre sosiale overføringer.

Nesten overalt er det sosialhjelp og offentlige tjenester som skal kuttes hardest, og der hvor statsinntektene skal økes, er det avgiftene som settes opp, sjelden inntektsskatten. Begge deler fører til en skremmende dårlig fordelingsprofil: det er de som har minst å rutte med, som får det enda trangere enn før. Arbeidsløsheten er på dramatisk høyt nivå i mange land, og innstrammingspolitikken vil øke den enda mer. Land med liten offentlig sektor og svake velferdsordninger presses til å kutte mest.

Dette er en elendig kriseløsning hvis målet er å holde folk i arbeid, holde forbruket oppe, og hjelpe dem som trenger offentlig støtte mest. Å kutte i offentlige utgifter når arbeidsløsheten vokser, er å spare seg til fant.

Norge knyttes til et EU der valutaunionen hindrer nødvendige kriseløsninger

Innad i EU er det stor og økende ubalanse mellom medlemsstatene. Tyskland er her hovedproblemet fordi landet eksporterer mye mer enn det importerer. En viktig årsak er den tyske lønnsmoderasjonen.

Fra 2000 til 2008 gikk den gjennomsnittlige reallønna i Tyskland ned med 0,8 prosent. I alle andre europeiske land har reallønna økt over det samme tidsrommet, til dels betydelig. I Norge økte reallønna fra 2000 til 2007 med 24 prosent.

Tyskland har dermed bedra sin konkurranseevne kraftig i forhold til de fleste andre land i EU, og særlig i forhold til land som Spania, Italia og Hellas. Før valutaunionen ble etablert, ville dette ha blitt kompensert ved at tyske mark hadde steget i verdi i forhold til andre valutaer – enten ved at valutamarkedene hadde sørget for det eller ved vedtak om å devaluere pesetas eller lire.

I en valutaunion vil svakere effektivitet slå ut på andre måter, ved økende arbeidsløshet, ved lønnsnedslag og ved utvandring. Dette slår særlig hardt ut når den økonomiske veksten stopper opp – og aller hardest i ei krise som i dag.

Men lønnsnedslag kommer ikke av seg sjøl. De må kjempes i gjennom av arbeidsgiverne. Valutaunionen vil i slike situasjoner øke både de nasjonale og de sosiale motsetningene og forsterke forskjellen på ”vinnerland” og ”taperland” innad i EU.

Foreløpig spisses denne krisepolitikken med Angela Merkels krav om budsjettdisiplin. Disiplinen skal underbygges med automatiske bøter for de regjeringene som ikke har penger nok til å hindre at underskuddene på statsbudsjettene passerer straffeterskelen.

Denne budsjettdisiplinen bringer ikke et eneste kriseland nærmere den veksten som er nødvendig for å komme ut av krisa. Men det retter oppmerksomheten mot den grunnleggende

svakheten ved EUs valutaunion: En felles valuta som lammer handlefriheten til de nasjonale finansministrene er i krisetider den verst mulige løsningen:

- Enten må EU ta over samme ansvar for den økonomiske balansen mellom de ulike delene av EU som staten har i vanlige nasjonalstater. Det betyr én finansminister og ett finansdepartement mens de nasjonale finansministrene ender som fylkesrådmenn i den nye sentralstaten.
- Eller så må EU godta at valutaunionen ikke er liv laga hvis den skal omfatte flere land enn de som likner mest på Tyskland. Det er ikke mange, kanskje ikke flere enn Nederland, Østerrike og Finland – og til nød Frankrike.

Men klarer EU å ta et så grunnleggende veivalg på en ryddig måte?

Norge knyttes til et EU der demokratiske ordninger må vike for diktater fra markedskreftene

Siden det nyliberale herredømmet begynte å gripe om seg rundt 1980 (Thatcher 1979, Reagan 1981, Willoch 1981) har kapitalismen i land etter land blitt mer og mer markedsstyrt – og i praksis enda mer konsernstyrt enn den noen gang har vært.

Bankkrisa høsten 2008 – som etter hvert har slått om i økonomisk krise og offentlig gjeldskrise – har på dramatisk vis festna markedskreftenes grep omkring alle tilløp til det kunne kalle en sosialt regulert kapitalisme.

Hvert nytt toppmøte, enten det skjer innen rammen av EU, av G20 eller i andre sammenhenger, har til nå endt med røykskyer av retorikk som skal skjule at all makt over kriseforløpet fortsatt skal ligge hos finansspekulantene.

Det har for eksempel ikke skjedd noen ting med de bankene ”som var for store til å gå under” høsten 2008. De vil være ”for store” til å slå konkurs også i 2012. De kommer derfor til sette regjeringer, parlamenter og borgere under enda større press for at de må berges - uansett hvordan det vil ramme velferdstjenester og privatøkonomien for folk flest..

I stadig flere land oppfatter velgerne derfor regjeringene som agenter for ytre instanser - for regjeringene i andre land, for EU og for IMF. Regjeringene lar seg tvinge til å stå for en politikk der de i stigende grad må overhøre innenlandske hensyn og krav. Der de må gi blaffen i egne velgere – men helst uten å vise det for tydelig.

Denne situasjonen kan føre til resignasjon og politikk apati i store deler av befolkningen. – eller til oppslutning om nasjonalistiske høyrepartier. For alle som tror markedsherredømmet er nødvendig, er det en grei nok situasjon. For dem som rammes mest uutholdelig, kan gatekamper og folkelige opprør bli siste utvei.

Norge knyttes til et EU som går fra økonomisk krise til politisk krise

I de fleste land dreier krisepakken politikken kraftige skritt i retning av markedsliberale løsninger. Statsbedrifter og annen offentlig eiendom, til og med veier og statslotterier, legges ut på salg. Uten noen grunnleggende samfunnsdebatt legges det opp til en privatisering i et omfang og i en fart som få partier ville ha gått til valg på.

Den politiske krisa kan derfor komme til å overskygge den økonomiske. Kriseløsningene setter hevdvunne demokratiske ordninger til side. I de fleste EU-land, i hvert fall alle vestlige,

har offentlig ansatte hatt forhandlingsrett om lønn og arbeidsvilkår. Nå kuttet det i lønningene uten forhandlinger med fagbevegelsen.

De til dels voldsomme protesttyringene fra de ”indignerte” har til nå mer markert avmakt enn gryende motmakt. I de land som er verst stilt, feies riktig nok regjeringer og parlamentsflertall til side. Men de reelle avgjørelsene tas av IMF og regjeringssjefene i de største EU-land. Til nå er ingen langsiktige problemer løst. Både IMF og EU har låst seg til løsninger som avspeiler avmakt mer enn målretta handlekraft.

Det er den nasjonale avmakten folk flest opplever – den og den personlige maktesløsheten overfor ei krise som slår blindt og brutalt. Den største faren er at det vokser fram en aggressiv nasjonalisme retta mot alt og alle som kan gjøres til syndebukker. Da hjelper det ikke at Europas eliter insisterer på at de ville noe helt annet med EU.

D. Norge knyttes til et EU som er på vei mot en europeisk statsdannelse

En stat kjennetegnes ved at den har institusjoner som kan vedta lover, ilegge skatter og vedta statens budsjett, og som i tillegg har ansvaret for handels- og utenrikspolitikken og håndhever yttergrensene med et enhetlig regelverk, et enhetlig politi og et enhetlig militærvesen.

Lisboa-traktaten (2007) ga en ny kraftig overføring av myndighet fra medlemsstatene til EUs institusjoner. EU overtok nasjonal kompetanse på 105 nye saksfelt samtidig som vetoretten ble fjerna på 68 saksfelt. Vetoretten forsvant for eksempel når det gjelder EU-budsjettet, energipolitikken og forskningspolitikken. (Se oversikter på nyagenda.dk og openeurope.org.uk.)

EU nærmer seg derfor skritt for skritt en reell europeisk statsdannelse:

- EU vedtar stadig flere av de lovene som forplikter både medlemsstatene og borgerne i medlemsstatene.
- EU har en felles valuta - foreløpig for 17 medlemsland - men forfatningen forutsetter at den skal bli felles for alle medlemsland.
- EU har et felles budsjett, men det er lite i forhold til hva medlemsstatene har – rundt 1 prosent av nasjonalproduktet mot 25-50 prosent i medlemsstatene.
- Det er EU som står for handelspolitikken utad på vegne av medlemsstatene.
- EU håndhever yttergrensene med et felles regelverk når det gjelder varehandel (felles tollsatser) og flyktning- og asylpolitikk – og arbeider aktivt for å utvikle en felles innvandringspolitikk.

På to viktige områder er EU ennå ikke en stat:

- EU kan ikke ilegge vanlige skatter, men har bruk for å harmonisere avgiftspolitikken slik at varer og kapital skal flyte så friksjonsfritt som meningen er. Vetoretten gjelder likevel fortsatt i skatte- og avgiftsspørsmål.
- EU har siden Maastrichttraktaten i 1991 hatt som mål å nå fram til en felles utenriks- og sikkerhetspolitikk, og kimen til felles hærstyrker er for lengst på plass. Det er likevel fortsatt langt fram til en felles sikkerhetspolitikk på områder der store land som Tyskland, Frankrike og Storbritannia har ulike interesser. Vetoretten gjelder fortsatt som hovedregel i utenriks- og sikkerhetspolitiske spørsmål.

Med innføringen av valutaunionen (ØMU) i 1999 førte EU makten over viktige deler av den økonomiske politikken over til EUs sentralbank i Frankfurt. Nasjonale myndigheter kan ikke

lenger bruke rentepolitikk og valutakurspolitikk i kampen mot arbeidsløsheten. Samtidig la den såkalte stabilitetspakten stramme rammer for hvordan statsbudsjettene kunne brukes for å motvirke nedgangstendenser og økende arbeidsløshet.

Retts- og politisamarbeidet var fram til Lisboa-traktaten til dels mellomstatlig og til dels overstatlig. Asyl- og innvandringspolitikken har sammen med grensekontrollen vært overstatlig. Her kunne stater stemmes ned, og EF-domstolen har hatt det siste ordet.

Nå blir det meste overstatlig. Regelverk og vedtak faller inn under myndighetsområdet til EU-domstolen, og de fleste vedtak kan tas med kvalifisert flertall.

Norge knyttes til et EU som samler makt i Brussel for å mestre styringsproblemene i en valutaunion som øker forskjellene mellom statene

I Norge må budsjettene i alle kommuner og fylkeskommuner sendes til fylkesmannen for godkjenning. Hun skal passe på at inntektene dekker utgiftene, og at låneopptak og gjeld ikke blir for store. Slik skal den nasjonale balansen sikres og inflasjon motvirkes.

Fra sommeren 2013 skal det bli slik også i EU, men der er det statsbudsjettene som skal til godkjenning – i Brussel.

Regjeringene må hvert år sende forslaget til nytt statsbudsjett til EU-kommisjonen et halvt år før det formelt skal legges fram for det nasjonale parlamentet. EU-kommisjonen skal så vurdere om forslaget er forsvarlig, for eksempel om det har en ”makroøkonomisk balanse” som EU-kommisjonen kan godta.

Deretter skal budsjettforslaget legges fram for de andre regjeringene i EUs ministerråd. Der vil finansministrene stemme over om budsjettforslaget kan godtas. Vedtak skal fattes med kvalifisert flertall, det vil si litt over 70 prosents flertall. Først deretter kan regjeringene legge fram budsjettforslaget til vanlig – eller skal vi kalle det uvanlig – behandling i det nasjonale parlamentet.

For land som er med i valutaunionen innføres det sanksjoner hvis den nasjonale økonomien ikke holdes innen de rammene som er vedtatt. Det slipper foreløpig de land som ikke er med i valutaunionen.

I forhold til statsbudsjettene er eurostatene ikke lenger stater, heller ikke delstater. De er kommuner som må sende inn budsjettene til godkjenning hos den allmektige ”fylkesmannen” i Brussel.

E. Norge knyttes til et EU som ikke er noe globalt solidaritetsprosjekt

Gjennom EØS knyttes Norge til et EU som er problemet og ikke løsningen i mange internasjonale konflikter.

I en global sammenheng knytter EU sammen rike europeiske land som kan bli part i farlige, framtidige konflikter. EU tilbyr ikke noen overnasjonalitet som forener motparter verken når det gjelder krigstrusler, miljøkonflikter eller fattigdomskløften.

Fattigdom, miljøtrusler, kamp om ressurser, innvandringspress og etniske/religiøse konflikter - det er bakgrunnen for de fleste sikkerhetstruslene på vår klode i dag. I en del av disse konfliktene kan EU stå fram med interesser som gjør EU til part i konfliktene.

Den mest grunnleggende sikkerhetskonflikten går nord-sør. Den er uløselig knytta til fattigdommen, nøden og arbeidsløsheten over store deler av kloden. I denne konflikten er EU i alt for stor grad uttrykk for rike i-lands særinteresser.

EU løser ingen fattigdomsproblemer i andre verdensdeler og bidrar ikke til å minske motsetningene mellom rike og fattige land. EU er i dag – sammen med USA – viktigste motstander for fattige land i så godt som alle sammenhenger: I WTO, i Verdensbanken og i IMF, det internasjonale valutafondet.

En viktig årsak til at EU opptrer så brutalt, er at de tunge konserninteressene har dominerende innflytelse over hvordan EU opptrer i alle slike internasjonale sammenhenger. (Dette er grundig dokumentert i boka ”Europa A/S” og i annet materiale fra forskningssentret Corporate Europe Observatory.)

Lite tyder på at denne konserninnflytelsen svekkes: Jo mer EU utvikler seg til en overnasjonal statsdannelse, jo mer direkte vil utenriks- og sikkerhetspolitikken knyttes til EUs økonomiske interesser både i Europa og globalt. Det er hovedmønsteret for alle stater. For EU vil det i kritiske situasjoner bli viktig å sikre tilgangen på strategisk viktige ressurser. En økonomisk supermakt vil kunne fristes til bruk av militærmakt langt utafor egne grenser.

Det er sterkt urovekkende at EU og de store EU-statene så sjelden går mot sine egne økonomiske og politiske særinteresser i internasjonale konflikter. Dermed vil de mistenkes for å mele sin egen kake også når de – av og til - hever seg over sine egne umiddelbare interesser. Det svekker EUs muligheter for å megle i mange internasjonale konflikter.

Norge knyttes til et EU som har brodd både utad og innad

Vår del av Europa har lenge stått oppe i en innvandringskrig i forhold til omverdenen. Vi lever i en verden med så opprørende ulikhet i levekår at presset mot de rike enklavene fort kan bli uimotståelig. Enhver akutt krise, enten i form av krig, sult, oversvømmelser, kan skylle bølger av desperate mennesker mot den rike, vestlige delen av Europa.

Samtidig driver overvåkings- og sikkerhetsindustrien fram et ”mektig, nytt europeisk overvåkingssystem som skal bli brukt både for sivile, kommersielle og politimesige formål og av hensyn til sikkerhet og militært forsvar”.

Det var konklusjonen i en undersøkelse som ble lagt fram i juni 2009. (Ben Hayes, ”NeoConOpticon. The EU Security-Industrial Complex”.)

Dette overvåkingssystemet beskrives som starten på et nytt våpenkappløp der våpen peker like mye innover som utover. Det blir en stadig mer glidende overgang mellom operasjoner ”out of area”, sivil og militær kontroll av EUs yttergrenser og tett overvåking innafor disse yttergrensene.

Rapporten skisserer en utvikling mot en verden med høyteknologisk overvåking og raske utrykningsstyrker, der det ikke er noe operativt skille mellom ”fredsbevaring” og ”krisemestring” enten det dreier seg om i forstedene til Basra eller Paris.

I EU er det skritt for skritt bygd opp et ”offentlig-privat samarbeid” om å bygge opp et slikt høyteknologisk overvåkingssystem. Det meste har skjedd uten offentlig oppmerksomhet og uten politisk debatt.

En ”Festning Europa” med mest mulig ugjennomtrengelige grenser er naturligvis bare en kortsiktig løsning. En mer rettferdig verden med mulighet for verdige liv overalt på kloden er den eneste langsiktige løsningen.

Dit er det langt. De klimaforhandlingene som stadig ender med fiasko, viser at ikke en gang når trusselen er akutt og felles, kan rike land avse noen smuler til hjelp for å mestre og mildne truslene mot mennesker i fattige land.

Norge knyttes til et EU som er hovedmotstander for fattige land i mange internasjonale sammenhenger

Det hender at EU framstilles – og framstiller seg sjøl - som et solidaritetsprosjekt med fattige mennesker i andre verdensdeler. Det er lite som er lengre unna sannheten.

- EU vil ha rett til å opprettholde en landbruksstøtte og et importvern for landbruksvarer som EU gjennom Det internasjonale valutafondet IMF og Verdensbanken forbyr u-land å ha.
- EU dumper matvarer som utkonkurrerer fattigbønder på tre kontinenter, men setter ofte inn kraftige straffetiltak (anti-dumpingtiltak) hvis import fra fattige land truer arbeidsplasser i EU.
- EU opptrer mer proteksjonistisk overfor fattige land enn de andre store ”verstingene”, USA, Japan og Canada – bl.a. ved at tollene blir høyere jo mer varene er bearbeidd.
- EU vil ha en internasjonal investeringsavtale og en avtale om konkurranseregler som gir vestlige storkonsern rettigheter som nasjonale og lokale myndigheter ikke kan gripe inn mot.
- Som vilkår for å kjøpe mer mat og mer klær fra fattige land, krever EU at de skal åpne markedene sine for tjenester.
- EU vil sikre interessene til storkonsern ved å utvide WTO-regelverket om patentrettigheter og andre såkalte ”intellektuelle rettigheter”. Nesten alle slike storkonsern er fra verdens rikeste land.
- EU har forsvart patentrettighetene til egne medisinkonsern mot kravet fra fattige land om å skaffe seg billige medisiner når dødelige epidemier truer.
- EU-direktivet om ”patent på liv” gir grønt lys for fortsatt ”genrøveri” fordi en patentsøker ikke trenger å oppgi hvor i verden genmaterialet er henta.
- EU vil ha tilsvarende regler om ”patent på liv” inn i regelverket til WTO – mot sterk motstand fra så godt som alle verdens u-land.
- Når fattige land havner i finanskriser, har EU gjennom IMF og Verdensbanken forlangt at slike land setter ned tollsatsene sine, kutter subsidier som alltid er viktigst for den fattige delen av befolkningen, sløyfer all valutakontroll slik at profitt på utenlandske investeringer fritt kan tas ut av landet.

Globalisering er ikke noe som bare skjer. I de aller fleste internasjonale dragkamper har EU vært pådriver for markedsstyrt globalisering. EU er derfor ikke det politiske svaret på den globaliseringen som tar makt vekk fra regjeringer, lokalsamfunn og vanlige mennesker rundt om på kloden. EU er tvert imot en av de sterkeste pådriverne for den formen for globalisering.

EU har i de fleste internasjonale sammenhenger stått for samme ubøyelige vilje til å skape det som på engelsk kalles "level playing field", konkurransevilkår der alle parter stilles mest mulig likt. Det har vært EUs hovedlinje både i WTO, i IMF og i Verdensbanken. Bak denne politikken står europeiske storkonsern som organiserer seg stadig bedre for å få gjennomslag for interessene sine.

Innad i Verdens handelsorganisasjon, WTO, pågår det en avgjørende kamp fra land i den tredje verden og en brei front av frivillige organisasjoner fra alle verdensdeler for å skape en mer rettferdig verdenshandel. EU står fortsatt steilt sammen med USA og andre rike land for å bruke WTO som det viktigste redskapet for global liberalisering.

Sist oppdatert lørdag 11. februar 2012

Utenriksdepartementets Europautredning finnes på: <http://tinyurl.com/7daeawm>